

Nr 62.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1938 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning av väckta motioner om utredning rörande förbättring av tjänstepensionerna för vissa lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga läroanstalter.

I två till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisade likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 100 av herr *Wagnsson* jämte tre av kammarens övriga ledamöter och den andra inom andra kammaren under nr 136 av herr *Lithander* jämte tre av kammarens övriga ledamöter, har hemställts, »att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om snar utredning, huruvida och i vad mån åtgärder böra vidtagas för att åvägabringa en förbättring av de tjänstepensioner, som utgå till sådana lärare vid de allmänna läroverken och med dessa jämställda läroanstalter, vilka pensionerats före den 1 januari 1938».

Till stöd för sitt yrkande anföra motionärerna följande:

»Genom den lönerreglering för lärarna vid allmänna läroverken m. fl. statliga läroanstalter, som trätt i kraft den 1 januari 1938, hava även ifrågavarande befattningshavares tjänstepensioner erhållit en icke oväsentlig höjning. De lärare, som redan före sagda datum på grund av uppnådd pensionsålder avgått från sina tjänster, hava emellertid icke blivit delaktiga av sagda pensionsförhöjning utan kvarstå vid förut gällande bestämmelser angående pensionsbeloppen. En sådan anordning torde väl vara överensstämmande med allmän praxis i dylika fall och kan ju ur praktisk synpunkt äga fog för sig. Man kan dock ställa sig tveksam, huruvida denna metod att låta en reglering av lönerna medföra en dylik skarp gräns även beträffande pensionsförmånerna kan anses fullt rättvis och billig.

Om redan i allmänhet en sådan tveksamhet kan vara motiverad, synes detta med ännu större fog vara fallet, när det gäller här ifrågavarande befattningshavare. Det torde nämligen utan överdrift kunna påstås, att ingen kår av motsvarande omfattning varit föremål för en sådan uppskovspolitik i lönefrågan. Till belysning härav må endast hänvisas till den serie av utredningar, som pågått under i det närmaste hela tiden mellan 1918 och 1937 års lönerregleringar.

Det stora flertalet av de nu pensionerade lärarna har sålunda under en stor del av sin tjänstetid icke kommit i åtnjutande av de löneförmåner, som rättvisligen bort tillkomma dem. Under sådana förhållanden synes det innebära en dubbel orättvisa, att deras pensionsförmåner komma att kvarstå på ett lägre plan på den grund att dessa lärare alltför länge fått vänta på definitiva reglering.

Bihang till riksdagens protokoll 1938. 8 saml. Nr 62.

Det förtjänar även i detta sammanhang påpekas, att ett relativt stort antal lärare fått åtnöjas med *avkortad* pension, detta delvis på grund därav, att för erhållande av hel pension erfordrats 33 tjänsteår, medan för övriga befattningshavare av motsvarande art — liksom enligt nuvarande bestämmelser även för lärarna — endast krävts 30 år. Det skulle sålunda enligt vår mening vara en gärd av enkel rättvisa att söka åstadkomma en höjning av ifrågavarande pensionsbelopp. En sådan synes ock kunna åstadkommas utan alltför stora kostnader för statsverket.

Enligt en approximativ beräkning, som ställts till vårt förfogande, uppgår totala antalet befattningshavare av här ifrågavarande art, som under år 1937 uppburit tjänstepension, till c:a 360. Att finna en lämplig grund för uppdragande av gränser mellan de olika åldersgrupperna synes svårt. Möjligen skulle rättvisa enklast åstadkommas genom en procentuell ökning av de hittills utgående pensionsbeloppen, helst så att de senast beviljade uppginge till de med innevarande år ikraftträdande beloppen. En åtgärd av denna art skulle, såvitt man utan exakta beräkningar kan finna, betinga en kostnad, som för närmaste år skulle hålla sig inom en kostnadsram av högst 100 000 kronor, vilken kostnad givetvis skulle successivt undergå en väsentlig och snabb minskning. Till belysning av sistnämnda faktum kan nämnas, att av de två största lärarkategorierna — adjunkter och lektorer — inemot en tredjedel redan överskridit 75-årsgränsen.

Jämföres nyssnämnda merkostnad med kostnaden för den nu genomförda löneregleringen, kan det knappast förnekas, att den här ifrågasatta förbättringen för de pensionerade endast får betraktas som ett välförtjänt erkännande av det arbete, som nedlagts av föregående lärargenerationer.»

Sedermera har till utskottet från herr *Lithander* inlämnats en promemoria rörande den i motionerna berörda frågan. I denna promemoria framhålls följande:

»Efter motionens avgivande har det visat sig att på grund av kungl. kungörelsen nr 280/1925 en höjning av de gamla pensionsbeloppen kommer att äga rum med hälften av skillnaden mellan dessa och de nyreglerade pensionernas belopp.

Enligt uppgift är man inom statskontoret för närvarande sysselsatt med en sådan omräkning och skulle de sålunda förhöjda pensionerna komma vederbörande till godo fr. o. m. den 1 januari 1938.

Den i motionen föreslagna höjningen avser emellertid full likställdhet med de nyreglerade pensionerna beträffande de förutvarande högsta pensionsbeloppen för de olika kategorierna av befattningshavare och en motsvarande procentuell förhöjning för de övriga, varför det i motionen framställda yrkandet alltjäml kan anses motiverat.

Det torde böra framhållas att kostnaderna för den föreslagna åtgärden med hänsyn till oförmålda automatiska höjning skulle inskränka sig till hälften av den i motionen beräknade summan, d. v. s. cirka 50 000 kronor.»

Utskottet. Såsom i ovan intagna promemoria framhållits, äro de i motionerna avsedda lärarna berättigade att, räknat från och med den 1 januari 1938, komma i åtnjutande av en förbättring i sina tjänstepensioner. Detta sammanhänger därmed, att sedan enligt beslut av 1937 års riksdag lönereglering genomförts för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. undervisningsanstal-

ter och civila tjänstepensionsreglementet blivit å dem tillämpligt, högre pensionsunderlag blivit gällande för dessa lärare. Till följd härav äga de före den 1 januari 1938 med pension avgångna lärarna att å sina pensioner åtnjuta viss förhöjning (förhöjning II) enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) med bestämmelser om ny pension för vissa pensionerade befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer. Denna förhöjning motsvarar hälften av skillnaden mellan förut utgående pension och den i tjänstepensionsreglementet stadgade pensionen. Ifrågavarande pensionerade lärare hava härigenom erhållit pensionsförhöjning enligt samma grunder, som tillämpats för motsvarande kategorier av statens övriga pensionärer med oreglerade pensioner. I detta sammanhang vill utskottet erinra, att utskottet i sitt denna dag avgivna utlåtande nr 61 föreslagit, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till 1939 års riksdag i fråga om en provisorisk pensionsförstärkning samt uttalat sig för att en definitiv reglering av samtliga nu utgående pensioner snarast måtte komma till stånd. Vid sådant förhållande finner utskottet sig icke kunna förorda det i motionerna framlagda förslaget, vilket innebär, att en särskild utredning skulle verkställas rörande pensionsförbättring för här ifrågavarande pensionärer. Utskottet finner sig därför böra avstyrka bifall till de föreliggande motionerna och får alltså hemställa,

att förevarande motioner I: 100 och II: 136 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 maj 1938.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Ehrnberg, Holmström, Bjurström*, Danielsson*, Sundvik och Lindbärg*;

från andra kammaren: herrar Holmgren, Andersson i Falkenberg, K. A. Westman, Gustavson i Västerås, Osberg, Johansson i Djursnäs* och Eriksson i Sandby*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr Gustavson i Västerås.